GOSPODARKA TO PODSTAWA!

HISTORIA

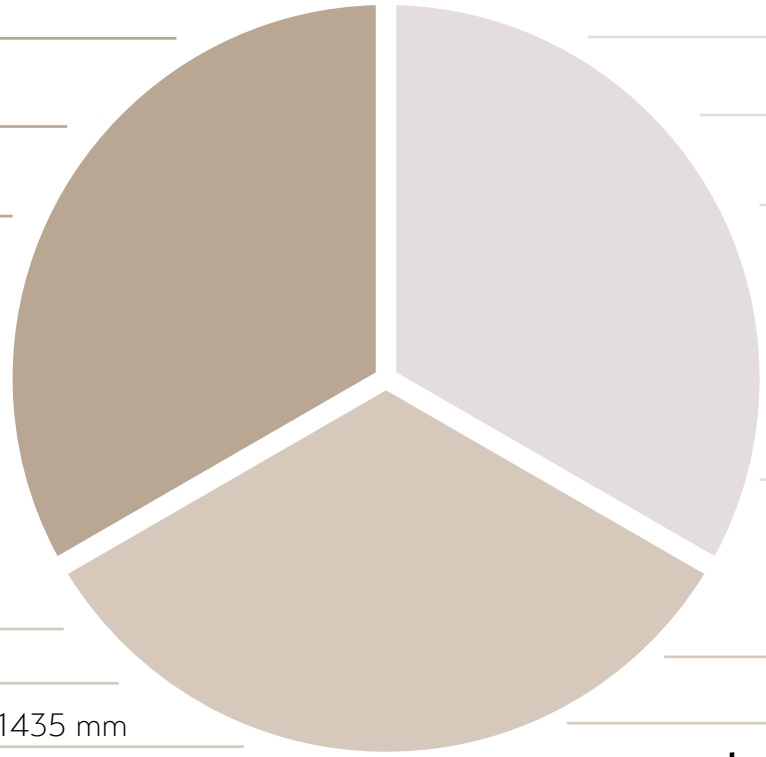
Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

DZIEDZICTWO ZABORÓW

Opracowanie własne.

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

Czujemy „Radość z odzyskanego śmietnika, który wspólnym wysiłkiem przemienimy w salon".

Juliusz Kaden-Bandrowski

Źródło: na podstawie J. Kaden-Bandrowski, „Generał Barcz", https://pl.wikisource.org/wiki/Genera%C5%82_Barcz (dostęp: 12.09.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ROZWIĄŻ REBUS

b = m n = r +a

~~icjant~~ ~~ma~~

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

MARKA POLSKA (MKP)

Waluta ta obowiązywała od 9 grudnia 1916 roku na okupowanych przez Cesarstwo Niemieckie terenach Królestwa Polskiego, a następnie na terytorium całej Rzeczpospolitej Polskiej.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska#/media/Plik:1_Marka_Polska_(1919).jpg, https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska#/media/Plik:1919_100_marek.jpg, https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska#/media/Plik:Polish_banknote_from_1917_-_10_Marek_Polskich.jpg, https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska#/media/Plik:1916_0,5.jpg (dostęp: 15.09.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ĆWICZENIE „W PEWNYM PAŃSTWIE..."

Zapoznajcie się z poniższym opisem sytuacyjnym.

Po odzyskaniu niepodległości młode państwo stanęło przed ogromnymi wyzwaniami. Granice wciąż były niepewne – trwały walki o terytorium, a armia wymagała stałego finansowania. Kraj był zróżnicowany gospodarczo, sieć komunikacyjna była słabo rozwinięta, a system edukacji wymagał pilnych reform i inwestycji.

Społeczeństwo, zmęczone latami zaborów i wojen, oczekiwało poprawy warunków życia. Pracownicy domagali się podwyżek, rolnicy – lepszych cen za swoje produkty, a nauczyciele – godnych pensji. Państwo musiało też inwestować w odbudowę miast, dróg i kolei oraz wielu innych. Jednak wpływy do budżetu pokrywały zaledwie 20% wszystkich potrzeb.

Władze, nie chcąc rezygnować z ambitnych planów, zdecydowały się na dodruk pieniędzy. Początkowo wydawało się to skuteczne – wszyscy dostali podwyżki, wypłaty ruszyły, inwestycje trwały. Ale wkrótce trzeba było drukować więcej... i jeszcze więcej...

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ĆWICZENIE „W PEWNYM PAŃSTWIE..."

Przeczytajcie pytania, a następnie w toku grupowej dyskusji ustalcie na nie odpowiedzi.

1. W jaki sposób na ogólne podwyżki pensji zareagowali sklepikarze?
2. Czy nauczyciele, po podwyżkach płac, mogli sobie pozwolić na więcej niż wcześniej? Uzasadnijcie swoją odpowiedź.
3. Jak robotnicy pracujący w prywatnych fabrykach zareagowali na podwyżki płac w państwowym sektorze?
4. Jakie działania podejmowali fabrykanci i inni przedsiębiorcy?
5. Czy rolnicy byli zadowoleni z cen, które uzyskiwali za swoje plony, a dochody pozwalały im na kupno takiej samej ilości nawozów i narzędzi co wcześniej? Uzasadnijcie swoją odpowiedź.
6. Jakie były skutki dodrukowywania pieniędzy dla osób starszych żyjących z oszczędności?

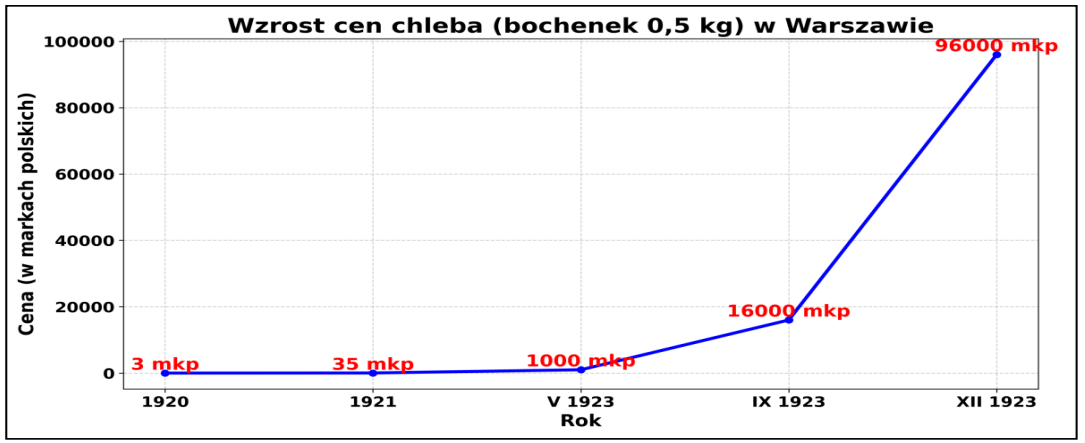
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

KARTA PRACY – ZADANIE 2

Otrzymałem pensję miesięczną i nie wiem, co robić! Posiadam zbyt wiele pieniędzy, ażeby samemu je udźwignąć, i zbyt mało, ażeby zapłacić dorożkarzowi za odwiezienie do domu.

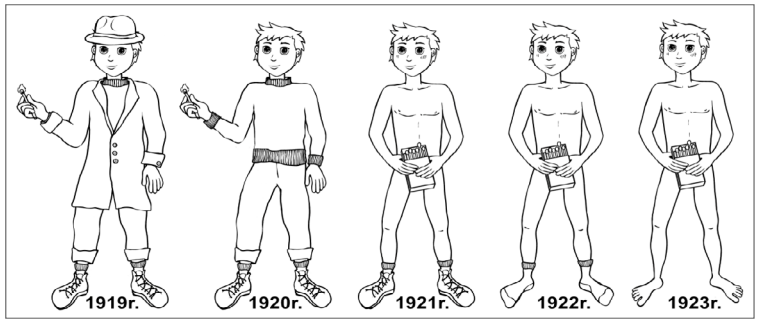
Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/06/Karykatura_%28HistoriaPolski_str.150%29.jpg (dostęp: 15.09.2025).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/rynki-finansowe/bankowosc/zanim-pojawil-sie-zloty-czyli-droga-do-powstania-waluty-niepodleglej-polski/ (dostęp: 15.09.2025).

Opracowanie własne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Skodlarski, „Historia gospodarcza", Warszawa 2014, s. 232.

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

RODZAJE INFLACJI

ze względu na przyczynę

Inflacja popytowa

Powstaje, gdy popyt na towary i usługi przewyższa możliwości ich wytworzenia, co prowadzi do wzrostu cen.

Inflacja kosztowa

Jest wywoływana przez wzrost kosztów produkcji, np. cen surowców, energii, płac, co z kolei producenci przenoszą na konsumentów w postaci wyższych cen.

ze względu na tempo wzrostu (zadanie 3)

Inflacja strukturalna

Wynika z niedopasowania struktury produkcji do potrzeb konsumentów, np. gdy brakuje określonych towarów lub usług.

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

KARTA PRACY – ZADANIE 3 (ROZWIĄZANIE)

Rodzaje inflacji ze względu na tempo wzrostu

- **Inflacja pełzająca:** delikatny, umiarkowany wzrost cen (do 5% rocznie).
- **Inflacja krocząca (umiarkowana):** wzrost cen w granicach 5–10% rocznie. Ta inflacja może być odczuwalna dla konsumentów.
- **Inflacja galopująca:** gwałtowny wzrost cen (dwu- lub trzycyfrowy), często powodujący poważne problemy gospodarcze.
- **Hiperinflacja:** miesięczny wzrost cen przekraczający 50%, prowadzący do utraty wartości pieniądza i kryzysu gospodarczego.

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

KARTA PRACY – ZADANIE 4

Ceny na mięso, wędliny i tłuszcze obowiązujące od dnia 10.10.1923 r. Magistrat Miasta Lublina	
Nazwa towaru	Marek za 1 kg
Słonina	151 000
Schab surowy	144 400
Wątroba	78 000
Kiełbasa zwyczajna	118 500
Pasztetowa	144 400
Salceson	151 000
Kaszanka	18 800
Szynka gotowana	178 000
Polędwica	178 000
Parówki	157 000

Ceny na mięso, wędliny i tłuszcze obowiązujące od dnia 1.11.1923 r. Magistrat Miasta Lublina	
Nazwa towaru	Marek za 1 kg
Słonina	268 000
Schab surowy	220 000
Wątroba	134 000
Kiełbasa zwyczajna	208 000
Pasztetowa	220 000
Salceson	268 000
Kaszanka	98 800
Szynka gotowana	334 000
Polędwica	334 000
Parówki	280 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://historia.org.pl/2021/10/31/historia-inflacji-i-hiperinflacja-w-przedwojennej-polsce-ceny-miesiecznie-rosly-o-360-a-placono-milionami/ (dostęp: 12.09.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

KARTA PRACY – ZADANIE 4

Rok	Kurs dolara względem marki polskiej
1918	8,00
1919	110,00
1920	590,00
1921	1922,00
1922	17800,00
1923	6 375 000,00
1924 marzec	9 250 000,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Morawski, „Od marki do złotego", Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2008, s. 76.

Emitowano banknoty o coraz wyższych nominałach.
1922 rok: 10 000 mkp, 50 000 mkp
1923 rok: 500 000 mkp, 1 000 000 mkp,
5 000 000 mkp, 10 000 000 mkp

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska#/media/Plik:10_mln_PKKP.jpg (dostęp: 15.09.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

SYTUACJA W II RZECZPOSPOLITEJ

W II Rzeczypospolitej miały miejsce liczne protesty przeciwko hiperinflacji. Najbardziej znanym wydarzeniem były zamieszki krakowskie z listopada 1923 roku. Przeszły one do historii pod nazwą „krwawy wtorek", ponieważ starcia z policją i wojskiem doprowadziły do ofiar śmiertelnych.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamieszki_krakowskie_1923_roku#/media/Plik:Demonstration_of_workers_in_Krak%C3%B3w_(1923)d.jpg, https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamieszki_krakowskie_1923_roku#/media/Plik:Funeral_of_workers_killed_in_Krak%C3%B3w_(1923),_Lubicz_Street.jpg (dostęp: 15.09.2025).

Podobne protesty miały miejsce w innych miastach, takich jak Radom, Ursus i Płock, gdzie robotnicy domagali się poprawy warunków życia i zahamowania inflacji.

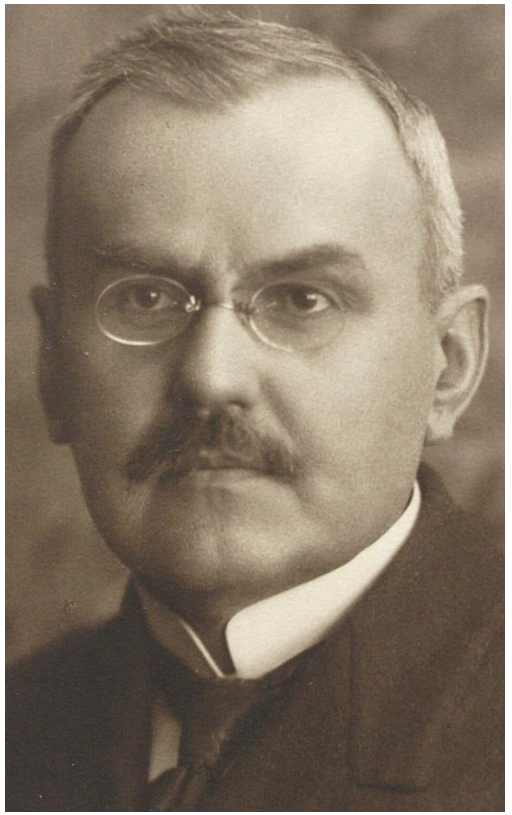
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

SYTUACJA W II RZECZPOSPOLITEJ

W grudniu 1923 roku powołano bezpartyjny „rząd ekspertów", którego celem było zahamowanie hiperinflacji i przeprowadzenie reformy skarbowej. Na jego czele stanął Władysław Grabski.

Działania:

1. Oszczędności budżetowe (głównie w administracji).
2. Usprawnienie ściągania podatków i innych wierzytelności wobec państwa.
3. Wprowadzenie podatku majątkowego (dla osób najbogatszych).
4. Reforma walutowa w **1924** roku:
   a) zmniejszenie deficytu budżetowego,
   b) utworzenie niezależnego banku centralnego o nazwie Bank Polski SA, który otrzymał uprawnienia emisyjne,
   c) zakaz dodruku pieniędzy.
5. Prawne uregulowanie funkcjonowania Szkolnych Kas Oszczędności w 1925 roku za pomocą specjalnego okólnika, w którym wskazano, że „młodzieży szkolnej należy wpajać umiejętność i zasady oszczędzania". Zmiany tej dokonał Stanisław Grabski, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Władysław Grabski (brat Stanisława Grabskiego) – wybitny ekonomista, poseł na sejm, politycznie związany z Narodową Demokracją, zawodowo ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego. Premier i minister finansów.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_Grabski#/media/Plik:Wladyslaw_Grabski_ca_1930_(777649)_(cropped).jpg (dostęp: 15.09.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

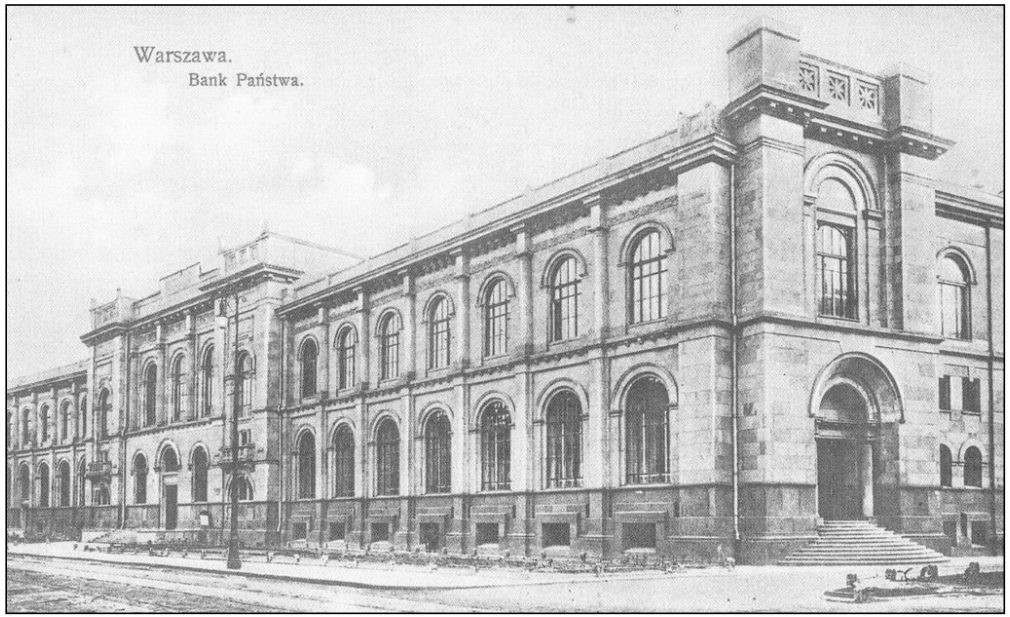
SYTUACJA W II RZECZPOSPOLITEJ

Bank Polski SA, ul. Bielańska 10, Warszawa

Tablica umieszczona nad wejściem do głównej sali Banku Polskiego

Źródło: https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/jednostka/-/jednostka/5967506/obiekty/432395#opis_obiektu (dostęp: 15.09.2025).

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Bank_Polski_Sp%C3%B3%C5%82ka_Akcyjna#/media/Plik:Budynek_Banku_Pa%C5%84stwa_w_Warszawie_ul._Biela%C5%84ska_1908.jpg (dostęp: 15.09.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

NOWA POLSKA WALUTA – ZŁOTY

Złoty = stabilna waluta (miał pokrycie w złocie i obcych walutach zdeponowanych w Banku Polskim SA)

Kurs 1 dolara = 5,18 złotych polskich

Wymiana 1 zł = 1 800 000 mkp

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Banknoty_Banku_Polskiego_(1919%E2%80%931936) (dostęp: 15.09.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

„BANKRUCTWO MAŁEGO DŻEKA" – SIĘGNIJ PO KSIĄŻKĘ!

Janusz Korczak, właściwie Henryk Goldszmit (1878 lub 1879–1942), był wybitnym polskim lekarzem, pedagogiem, pisarzem i publicystą żydowskiego pochodzenia.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Korczak#/media/Plik:Janusz_Korczak_(cropped).jpg (dostęp: 15.09.2025).

„»Bankructwo małego Dżeka« mówi w istocie o działalności gospodarczej. Historia bohatera rozwija się wokół założenia spółdzielni uczniowskiej, jej prowadzenia i grożącego jej upadku. Korczak nie tylko porusza, ale też tłumaczy wiele podstawowych problemów. Mamy konsumenta, problemy przedsiębiorców i działanie rynku. Wprowadzane są i wyjaśniane podstawowe pojęcia ekonomii, takie jak cena równowagi, targowanie się, koszty i prowadzenie księgowości, reklama, ryzyko i ubezpieczenia, bank i kredyt, analiza rynku itd.".

prof. Janusz Beksiak i prof. Joanna Papuzińska

Źródło: J. Korczak, „Bankructwo małego Dżeka", Fundacja Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa 2024.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ĆWICZENIE „JESTEM MILIONEREM!"

Właśnie wygrałeś/wygrałaś główną nagrodę w popularnym teleturnieju!

Gratulacje!!!

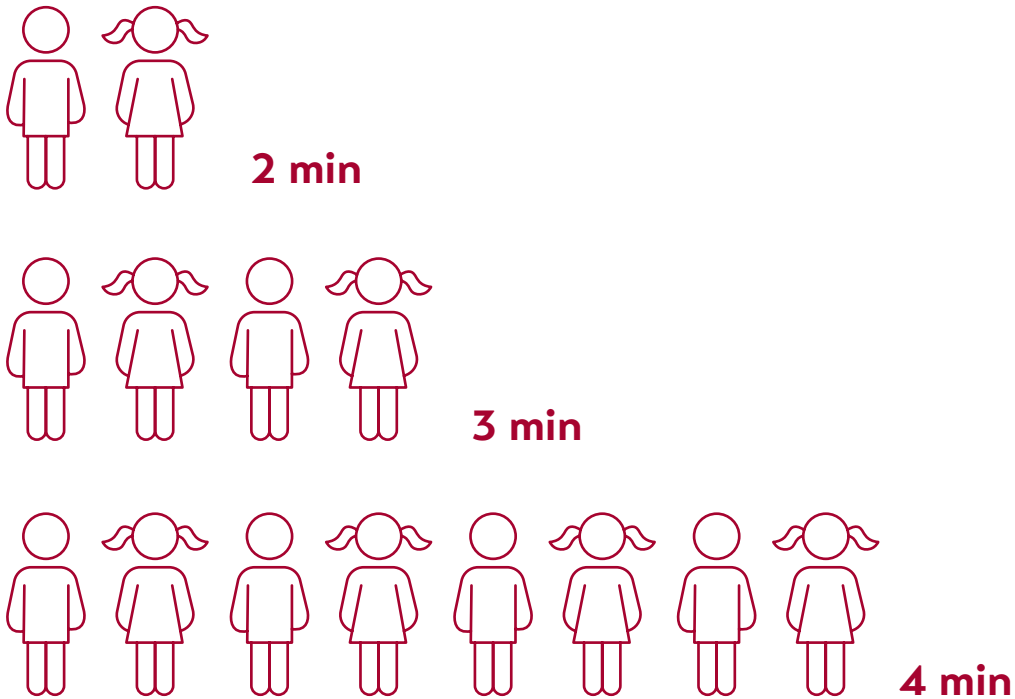
Oczywiście bardzo cieszy Cię wygrana, ale... Żyjemy w niespokojnych czasach. Na świecie wiele się dzieje i nie wiadomo, co przyniesie przyszłość, dlatego obawiasz się, że Twoje pieniądze mogą stracić na wartości. Co możesz zrobić?

Czy istnieje jakaś możliwość zabezpieczenia pieniędzy przed inflacją?

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ĆWICZENIE „JESTEM MILIONEREM!"

Zastanówcie się, co można zrobić, aby zabezpieczyć swoje fundusze przed inflacją. Porozmawiajcie o tym najpierw w parach (przez 2 min), potem w czwórkach (przez 3 min), a następnie w ósemkach (przez 4 min). Ósemki przedstawią na forum klasy Wasze ustalenia.

Jeżeli Wasza klasa ma zbyt małą lub zbyt dużą liczbę uczniów, sami zaproponujcie podział, ale nie zmieniajcie czasu przeznaczonego na każdy etap ćwiczenia.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

HIPERINFLACJA LAT 80./90. XX WIEKU I „PLAN BALCEROWICZA"

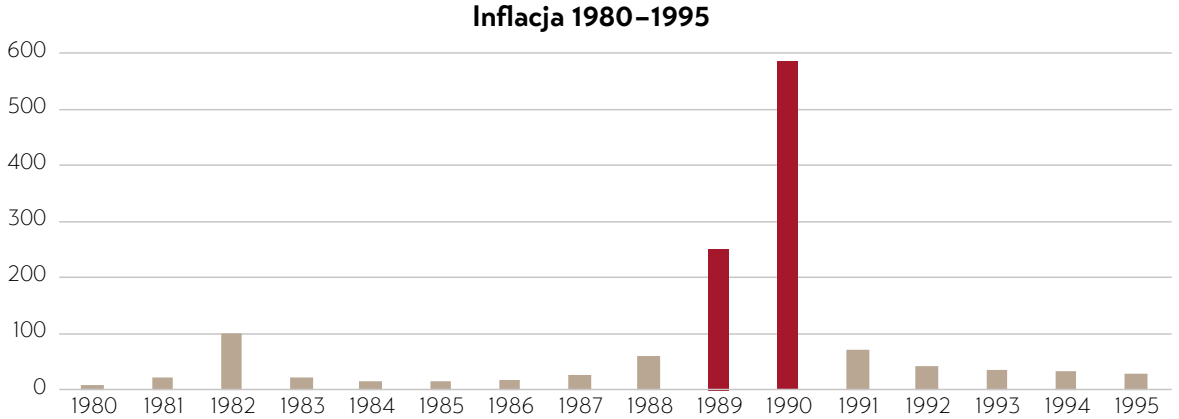
1989 – Koniec okresu PRL

- puste sklepy i kartki żywnościowe w wyniku kryzysu gospodarki centralnie planowanej,
- masowy dodruk pieniędzy,
- hiperinflacja nawet **blisko 600% rocznie** (1990).

„Plan Balcerowicza*" wdrażany od 1990

- terapia szokowa (wdrażanie szybkich, czasem bolesnych dla społeczeństwa reform gospodarczych),
- uwolnienie cen,
- ograniczenie dodruku pieniędzy,
- stabilizacja kursu złotego.

Efekt realizacji: szybkie zatrzymanie hiperinflacji i po stabilizacji cen możliwość denominacji złotego (wymiany 10 000 starych złotych, na 1 nowy złoty) w 1995 r.

*nazwa od nazwiska ministra finansów i wicepremiera – **Leszka Balcerowicza**, który był jednym ze współtwórców planu reform gospodarczych i odpowiadał za jego wdrażanie

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

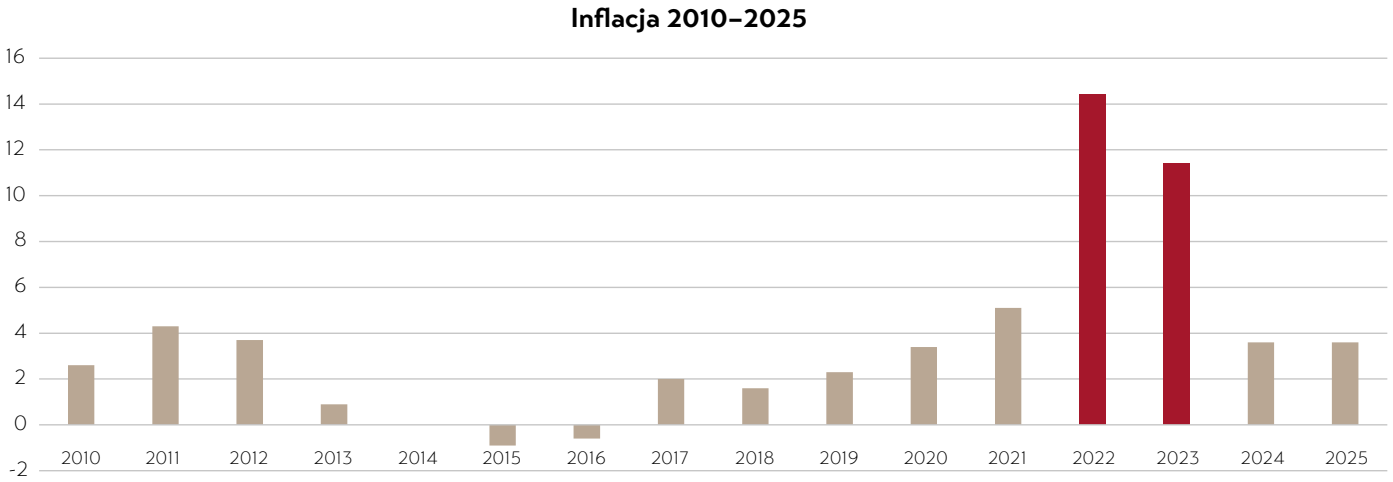
INFLACJA PO PANDEMII COVID-19 I WYBUCHU WOJNY W UKRAINIE (2000–2022)

Najwyższa inflacja: ponad 14% w 2022 r.

Główne przyczyny:

- ekspansywna polityka pieniężna w okresie kryzysu spowodowanego pandemią (niskie stopy procentowe),
- zakłócenia dostaw po pandemii,
- wojna w Ukrainie od 2022 r. (droższa energia i żywność).

Reakcja: duże podwyżki stóp procentowych przez NBP celem obniżenia inflacji.

- **Co łączy te trzy okresy (lata 20. i 80/90. XX w. oraz 20. XXI w.)?**
- **Jakie lekcje płyną z historii (reformy W. Grabskiego i L. Balcerowicza) dla nas dzisiaj?**

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

GOSPODARKA TO PODSTAWA!

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.